

О.М. Муравйова, ст. викл. (*ХДУХТ, Харків*)

В.О. Архипова, ст. викл. (*ХНУРЕ, Харків*)

КОГНІТИВНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ЯК МЕТОД АСПЕКТНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Ефективність оволодіння мовою значною мірою залежить від лінгвістичних здібностей студентів – здатності реалізовувати мовну інтенцію, ступеня володіння лексико-граматичними одиницями мови та мовленнєвими формулами.

У зарубіжній практиці останніх десятиліть все більшу увагу приділяють урахуванню когнітивних стилів студентів у вивченні іноземних мов. Фахівці лінгвістичних консультаційних центрів Великої Британії, Гонконгу, США, Фінляндії, Франції використовують у своїй роботі сучасні психологічні методики, що дозволяють виявити ці когнітивні стилі і, відповідно, допомогти студентам розширити свій мовленнєвий «репертуар» за рахунок усвідомленого звернення до тих стилів, які рідко використовуються, але в певних мовних ситуаціях сприятимуть більш ефективному виконанню завдання. Над когнітивно-стильовим підходом до вивчення особистості працювали Г. Уткін, Р. Стенберг, З. Дорн, Р. Райдінг, Е. Голдберг, Г. Шредер, Б. Лівер, О. Харвей та ін. Серед вітчизняних вчених вагомих внесок зробили дослідники Ю.А. Шрейдер, І.Г. Скотникова, М.А. Холодна та ін.

Соціально-психологічна оптимізація навчального процесу пов'язана з теорією навчальних когнітивних стилів. Навчальні стилі засновані на домінуванні однієї з півкуль головного мозку. У студентів комунікативного типу домінує права півкуля, для них характерний раціонально-логічний тип вивчення іноземної мови. У свою чергу, некомунікативний (аналітичний) тип вивчення іноземної мови характерний для студентів з домінуванням лівої півкулі.

Очевидно, що люди з різними навчальними стилями відрізняються характером сприйняття навчальної інформації. Студенти комунікативного типу мають більш розвинену аудіативну пам'ять, вони краще сприймають інформацію на слух і швидше її запам'ятовують. Студенти аналітичного типу більше спираються на візуальну пам'ять, у них робота просувається повільніше, але матеріал запам'ятовується на більш тривалий період часу. У першому випадку студенти здатні до механічного заучування слів, продуктивної праці

під музичний фон, в той час як молодь другого типу тяжіє до логіко-граматичних аспектів мови: вони заучують списки слів або правила у візуальній формі (на дошці, в зошиті та ін.), при цьому працювати вони люблять у повній тиші.

Обидва типи студентів у процесі навчання також відрізняються і за формою завдань, які може запропонувати викладач. Якщо перші вже з початку занять складатимуть діалоги, із задоволенням візьмуть участь у ділових іграх, то другі краще виконають письмові переклади, накопичуючи, таким чином, необхідний обсяг правил і нової лексики. Такі студенти схильні до аналізу, більше контролюють свою мову і пізніше починають нею спілкуватися, але й помилок у мовленні у них спостерігається менше. Відповідно, студенти комунікативного типу починають спілкуватися раніше, але допускають більше помилок, оскільки не стежать за правильністю своєї мови.

У разі розбіжності стилю викладання і стилю навчання відбувається конфлікт. Спроби викладача на ранньому етапі залучити студентів аналітичного типу до спілкування іноземною мовою зазнають поразки, так само як і студенті раціонально-логічного типу швидко втрачати інтерес до навчання за граматико-перекладними методами.

Як альтернатива традиційному навчанню пропонуються різні технології, зокрема, колективний спосіб навчання, адаптивна система навчання, метод тандему, метод Беркенбіль, суггестопедія, мережеве планування, опорний конспект та ін. Вирішальна роль тут відводиться соціально-психологічній оптимізації навчального процесу, яка передбачає опору на когнітивні та емоційні якості особистості, а також на мотивацію з урахуванням особливостей засвоєння іноземної мови.

Щоб не опинитися в ситуації, коли викладачі будуть змушені покладатися лише на свою педагогічну інтуїцію та досвід кращих педагогів, необхідний міцний теоретичний фундамент в області лінгводидактики. Альтернативою традиційним методичним настановам може стати інноваційна стратегічна методика, яка враховує індивідуальні особливості студентів і їх здатності до оволодіння іноземною мовою.

Стратегічна методика може бути створена тільки після розробки теорії оволодіння мовою, а отже, комплексна робота фахівців в області лінгводидактики, методики викладання іноземних мов та психолінгвістики в подальшому допоможе деталізувати і експериментально відпрацювати всі теоретичні положення даного нового напрямку.